

บทวิจารณ์หนังสือ

สุจิตรา อัมรักเลิศ¹

¹อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หนังสือเรื่อง “จิตรกรรมล้านนา: พุทธประวัติ ทศชาติ ชาดกนอกนิบาต” เป็นสารคดีกึ่งวิชาการที่ ผศ. ดร. ชาญคณิต อวารณ์ (ผู้เขียน) เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556 เรื่อง “เวสสันดรชาดก: จิตรกรรมกับประวัติศาสตร์สังคมล้านนา” และ งานวิจัยเรื่อง “จิตรกรรมภาคเหนือตอนบน พ.ศ.2475-2504: การวิจัยเพื่อหาประเด็นใหม่ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ”

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นมาเป็นไปของวรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนาซึ่งประกอบด้วยพุทธประวัติและชาดกต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดผ่านจิตรกรรมล้านนาที่แต่งแต้มโดย “ช่างแต้ม” หรือจิตรกรล้านนา ซึ่งสร้างสรรค์ผลงานผ่านจิตรกรรมล้านนา 3 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ จิตรกรรมในกุฏิเจดีย์ล้านนา จิตรกรรมในอาคารหลังคาคลุม เช่น วิหารและอุโบสถ และจิตรกรรมบนผืนผ้าหรือที่เรียกว่า “ภาพพระบฏ” ซึ่งสามารถหาชมได้ในแหล่งกิจกรรมสำคัญในล้านนาเช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา น่าน และแพร่

ผู้เขียนได้รวบรวมภาพจิตรกรรมล้านนาซึ่งเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ทศชาติ และเวสสันดรชาดก รวมทั้งชาดกนอกนิบาต ซึ่งหมายถึง วรรณกรรมที่เล่าถึงการบำเพ็ญเพียรของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าโดยตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องมักได้รับการตีความและเปรียบเทียบกับบุคคลที่ปรากฏในพุทธประวัติซึ่งมันอธิบายไว้ในตอนท้ายของเรื่อง เช่น ชาดกนอกนิบาตเรื่องสังข์ทอง ในวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

“จิตรกรรมล้านนา: พุทธประวัติ ทศชาติ ชาดกนอกนิบาต” ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจที่มา คติ ความเชื่อ ความหมาย ตลอดจนรูปแบบของจิตรกรรมล้านนาที่เขียนขึ้นในวัดต่าง ๆ ทั่วล้านนากว่า 44 แห่ง เช่น วัดพระธาตุหริภุญชัย จ.ลำพูน วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง และ วัดภูมินทร์ จ. น่าน มากยิ่งขึ้นผ่านเนื้อหาทั้ง 7 บท ได้แก่ ภูมิหลังล้านนา วรรณกรรมพุทธศาสนา “เนื้อเรื่อง” ของจิตรกรรมล้านนา, จิตรกรรมล้านนา : คติ รูปแบบ, แหล่งจิตรกรรมสำคัญในล้านนา, เล่าเรื่อง พุทธประวัติผ่านจิตรกรรมล้านนา, เล่าเรื่อง ทศชาติชาดกผ่านจิตรกรรมล้านนา, เล่าเรื่อง เวสสันดรชาดกผ่านจิตรกรรมล้านนา, และ เล่าเรื่อง ชาดกนอกนิบาตผ่านจิตรกรรมล้านนา โดยในตอนท้ายผู้เขียนยังรวบรวมรายชื่อและประวัติโดยสังเขปของ “ช่างแต้ม” หรือจิตรกรในล้านนาไว้อีกด้วย เช่น “เจ๊กเส็ง” ผู้เขียนภาพจิตรกรรมเรื่องสังข์ทอง และ “หนานโพธา” ผู้เขียนภาพจิตรกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ ในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่ และหนานบัวผัน ผู้วาดจิตรกรรมฝาผนังเรื่องคันธะกุมารชาดก ในวิหารวัดภูมินทร์ จ.น่าน

หนังสือเล่มนี้นับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งกับนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยและจิตรกรรมล้านนา ประวัติศาสตร์ศิลปะ และพุทธศาสนารวมทั้งคนทั่วไปซึ่งสนใจภาพจิตรกรรมฝาผนัง และจิตรกรรมล้านนาโดยเฉพาะผู้ที่สนใจพุทธศาสนาและพุทธประวัติ

ชาญคณิต อารณ. (2563). จิตรกรรมล้านนา: พุทธประวัติ ทศชาติชาดกนอกนิบาต.

นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.